

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

ประเทศไทยได้มีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งแรกโดยเชื่อมต่อจังหวัดหนองคาย ประเทศไทย กับนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2537 โดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย และนายหนุฮัก พุมสะหวัน ประธานประเทศลาว นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2550 ประเทศไทยได้ทำการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ซึ่งเชื่อมต่อจังหวัดมุกดาหาร ประเทศไทยเข้ากับแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว ซึ่งการสร้างสะพานเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางเศรษฐกิจและการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงของธนาคารการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) หลังจากมีการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำโขงทั้ง 2 แห่ง จนกระทั่งในวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ได้มีการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 โดยเชื่อมต่อจังหวัดนครพนม ประเทศไทย กับแขวงคำม่วน สปป.ลาว ซึ่งการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงไทย – ลาว ขึ้นเพื่อเชื่อมระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศในแถบภูมิภาคอินโดจีน ส่งผลให้ภูมิภาคแถบนี้มีการติดต่อค้าขาย และแลกเปลี่ยนขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน รวมทั้งจะก่อให้เกิดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การคมนาคมและการท่องเที่ยวมากขึ้น (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2555)

จังหวัดนครพนม ซึ่งตั้งอยู่ในเส้นทางเชื่อม โยงแนวระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor : EWEC) ตั้งแต่เปิดสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 (นครพนม-คำม่วน) จังหวัดนครพนมได้กลายเป็นจังหวัดที่ได้รับการจับตามองว่าจะเป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่และกำลังจะกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุน การคมนาคมขนส่ง และการท่องเที่ยว ของอนุภูมิภาคอินโดจีน สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งนี้นอกจากจะเป็นจุดเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคที่สำคัญแห่งหนึ่งดังกล่าวแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนระบบการขนส่งที่ช่วยพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้สมบูรณ์และยั่งยืน เนื่องจากเป็นโครงข่ายที่เชื่อมศูนย์กลางของ สปป.ลาวและเวียดนาม รวมถึงภาคใต้ของประเทศจีน ซึ่งเป็นระยะทางที่ใกล้ที่สุดจากพรมแดนไทยไปยังเวียดนามและจีน รวมทั้งสามารถเปิดเส้นทางการค้าออกท่าเรือน้ำลึกที่เมืองหวู่ฮ่าง ของเวียดนามได้ ตลอดจนการขนส่งสินค้าจากจีนที่เมืองหนานหนิงมายังประเทศไทยซึ่งใช้เวลาน้อย นอกจากนี้

ยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจตามแนวชายแดนไทย – ลาว และในอนุภูมิภาค รวมถึงการเอื้ออำนวยต่อการขยายความร่วมมือในกรอบพหุภาคี และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งสองประเทศ และประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาค

ความสำคัญการค้าชายแดนไทย – ลาว (แขวงคำม่วน)

แขวงคำม่วนเป็นเมืองสำคัญด้านการค้าระหว่างไทยกับลาว อยู่ตรงข้ามจังหวัดนครพนม มีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนธรรมชาติกั้นอยู่ และอยู่ระหว่างแขวงบอลิคำไซกับแขวงสะหวันนะเขต อยู่ห่างจากนครเวียงจันทน์ลงมาทางทิศใต้ 350 กิโลเมตร

แขวงคำม่วนมีพื้นที่ 16,315 ตารางกิโลเมตร ประชากรประมาณ 350,000 คน ทั้งนี้สภาพโดยทั่วไปของแขวงคำม่วนเป็นเขตภูเขาที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อาทิ ป่าไม้ แหล่งน้ำ และแร่ธาตุ (ยิปซัม ตะกั่วและหินปูน) รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม และประชาชนสองฝั่งแม่น้ำโขงมีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และภาษาที่คล้ายคลึงกัน ทำให้มีความคุ้นเคยสนิทสนมกันมานาน จึงทำให้การค้าชายแดนมีการเติบโตมาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ แขวงคำม่วนยังมีศักยภาพในการพัฒนาด้านคมนาคมขนส่ง และการท่องเที่ยวอีกด้วย เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมระหว่างไทย ลาว และเวียดนาม ถึง 2 เส้นทาง ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 8 (นครพนม – ท่าแขก – น้ำพาว – เก่าแตรว – วินห์) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (นครพนม – ท่าแขก – มะหาไซ – จาลอ – ท่าเรือห้วยอาง)

ความสำคัญการค้าชายแดนไทย – ลาว (จังหวัดนครพนม)

จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดที่มีแนวชายแดนติดต่อกับแขวงคำม่วน สปป.ลาว มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นพรมแดนธรรมชาติ โดยการค้าชายแดนอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งมีมาแต่อดีต มีความไว้วางใจระหว่างพ่อค้าชาวไทยกับลาว ซึ่งพ่อค้าชายแดนโดยส่วนใหญ่จะเป็นคนในท้องถิ่น

การค้าชายแดนไทย – ลาว จังหวัดนครพนม นอกจากจะเชื่อมโยงการค้ากับลาวแล้ว ยังสามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศเวียดนามได้โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 8 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12

นอกจากนี้ จังหวัดนครพนมยังได้มีการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 และมีการเปิดใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 โดยกรมทางหลวง (ทล.) ได้ทำพิธีเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 ซึ่งมีบริษัทอิตาเลียนไทย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด(มหาชน) หรือ Italian-Thai Development Public Company Limited เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง วงเงิน 1,723 ล้านบาท ซึ่งโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพ 3 เป็นโครงการที่ไทยและลาว มีนโยบายร่วมกันที่จะส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในลักษณะเมืองคู่แฝด และเป็นแนวทางการพัฒนาการเชื่อมโยง

ด้านขนส่ง เรื่องการค้าและโลจิสติกส์ การอำนวยความสะดวกการค้าและคมนาคมขนส่งบริเวณ จุดผ่านแดน การพัฒนาเมืองชายแดนจากฐานการผลิตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อแปรสภาพจาก Transport Corridor (ด้านการขนส่ง) ไปสู่ Economic Corridor (ด้านเศรษฐกิจ) เป็น ประตุการค้าสู่ฝั่งตะวันออกที่ทะเลจีนใต้ ประเทศเวียดนาม ตามกรอบการพัฒนาความร่วมมือทาง เศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Sub-Region: GMS) เพื่อเป็นฐานการ บริการ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ซึ่งเชื่อว่าภายหลังจากการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำ โขงแห่งนี้ จะช่วยส่งเสริมให้การค้าไทย – ลาว มีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น

1.1.1 ความสำคัญของการค้าชายแดนต่อจังหวัดนครพนม

นครพนมเป็นจังหวัดชายแดนตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนบน) ของ ประเทศไทย มีลักษณะเป็นแนวชายแดนติดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ตามฝั่ง แม่น้ำโขงประมาณ 153 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 5,512.7 ตารางกิโลเมตร หรือ 3.4 ล้านไร่

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครพนม (2549) รายงานว่า การค้าไทยลาว ที่ จั ง ห วั ด นครพนมเป็นการค้ากับเมืองต่างๆ ในแขวงคำม่วน โดยผ่านด่านศุลกากรนครพนม ตรงข้ามกับท่า แยก มีจุดผ่านแดนชั่วคราว 1 แห่ง ที่ตำบลท่าอุเทน (อำเภอท่าอุเทนตรงข้ามกับเมืองหินปูน แขวงคำ ม่วน) และมีจุดผ่อนปรน 4 แห่ง ได้แก่ (1) บ้านคอนแพง อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม – บ้าน บุ่งกวาง เมืองปากกระดิ่ง แขวงบอลิคำไซ (2) อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม – บ้านหินปูน แขวง คำม่วน (3) อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม – เมืองหนองบก แขวงคำม่วน (4) อำเภอเมือง และ บ้านนาหวาด จังหวัดนครพนม – บ้านปากเป้ง แขวงคำม่วน

ตารางที่ 1.1 แสดงสถิติมูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ปี 2553-2555 (ม.ก.-เม.ย.)

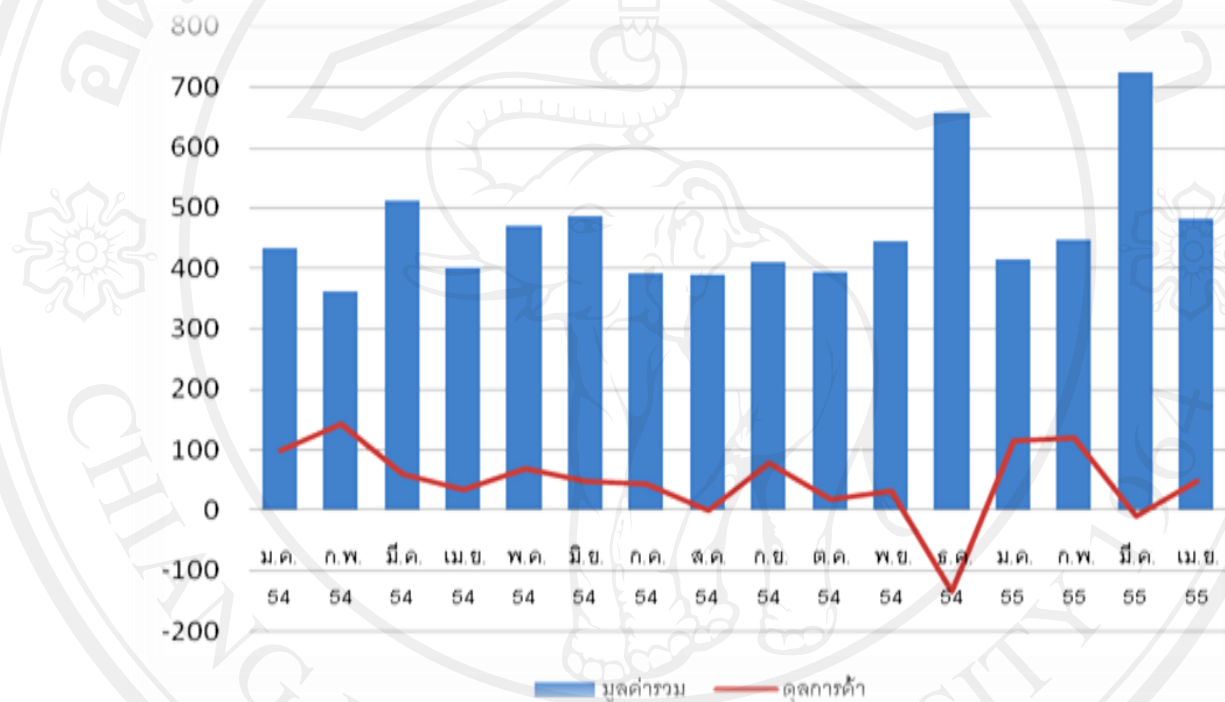
รายการ	มูลค่า (ล้านบาท)				อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)			
	2553	2554	2554 (ม.ก.-เม.ย.)	2555 (ม.ก.-เม.ย.)	2553	2554	2554 (ม.ก.-เม.ย.)	2555 (ม.ก.-เม.ย.)
มูลค่าการค้า	91,541.33	118,671.31	36,475.78	50,394.50	27.16	29.64	22.08	38.16
การส่งออก	67,606.02	84,201.72	26,558.41	38,464.71	20.63	24.55	14.50	44.83
การนำเข้า	23,935.72	34,469.59	9,917.37	11,929.79	50.12	44.01	48.38	20.29
ดุลการค้า	43,732.12	49,732.13	16,641.04	26,534.92				

ที่มา : กองเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

จากตารางที่ 1.1 จะเห็นว่าภาวะการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาวในปี 2554 มีมูลค่า การค้ารวม 118,671.31 ล้านบาท (ปี 2553 มูลค่า 91,541.73 ล้านบาท) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.16 โดย แบ่งเป็นการส่งออก 84,201.72 ล้านบาท (ปี 2553 มูลค่า 67,606.02 ล้านบาท) เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.63

การนำเข้า 34,469.59 ล้านบาท (ปี 2553 มูลค่า 23,935.72 ล้านบาท) เพิ่มขึ้นร้อยละ 50.12 ได้เปรียบดุลการค้า 49,732.13 ล้านบาท

สำหรับปี 2555 (ม.ค.-เม.ย.) มีมูลค่าการค้ารวม 50,394.50 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากระยะเดียวกันของปี 2554 (มูลค่า 36,475.78 ล้านบาท) คิดเป็นร้อยละ 38.16 แบ่งเป็นการส่งออก 38,464.71 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 44.83 การนำเข้า 11,929.79 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 20.29 ได้เปรียบดุลการค้า 26,534.92 ล้านบาท จะเห็นได้ว่า อัตราขยายตัวการค้าของไทยมีแนวโน้มที่สูงขึ้น

ที่มา : สุลกากรจังหวัดนครพนม

รูปที่ 1.1 มูลค่าการค้าชายแดน ณ ด่านจังหวัดนครพนม (ล้านบาท)

จากรูปที่ 1.1 แสดงให้เห็นถึงมูลค่าการค้าชายแดน (รายเดือน) ณ ด่านศุลกากรจังหวัดนครพนม โดยแสดงถึงมูลค่ารวมตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2554 ถึงเดือน เมษายน ปี 2555 จะเห็นว่าโดยส่วนใหญ่ ไทยได้เปรียบดุลการค้า มีเพียงเดือนธันวาคม ปี 2554 ที่ไทยเสียดุลการค้าเป็นมูลค่า 133.7 ล้านบาท และเดือนมีนาคม ปี 2555 เสียดุลการค้าเป็นมูลค่า 8.15 ล้านบาท

ตารางที่ 1.2 แสดงสถิติมูลค่าการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาวของด่านศุลกากรที่สำคัญ 3 จังหวัด
ปี 2553-2554

(หน่วย : ล้านบาท)

ด่าน	ประเภท	ปี 2553	ปี 2554	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ) ปี 2554/2553
ด่านศุลกากรหนองคาย จังหวัดหนองคาย	มูลค่ารวม	38,039.96	46,707.41	22.79
	ส่งออก	35,140.34	44,272.50	25.99
	นำเข้า	2,899.62	2,434.91	-16.23
	ดุลการค้า	32,240.72	41,873.59	29.77
ด่านศุลกากรนครพนม จังหวัดนครพนม	มูลค่ารวม	4,323.10	5,340.79	23.54
	ส่งออก	2,776.36	2,917.90	5.1
	นำเข้า	1,546.74	2,422.90	56.65
	ดุลการค้า	1,229.61	495	-59.74
ด่านศุลกากรมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร	มูลค่ารวม	22,300.97	27,592.61	23.73
	ส่งออก	9,276.54	9,665.35	4.19
	นำเข้า	13,024.43	17,927.26	37.64
	ดุลการค้า	-3,747.88	-8,261.91	-120.44
รวม	มูลค่ารวม	64,664.03	79,640.81	23.16
	ส่งออก	47,193.24	56,855.75	20.47
	นำเข้า	17,470.79	22,785.07	30.42
	ดุลการค้า	29,722.45	34,070.68	14.63

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, มีนาคม 2555

จากตารางที่ 1.2 จะเห็นได้ว่า ในปี 2554 มูลค่าการค้าด่านศุลกากรจังหวัดหนองคาย มีมูลค่า 46,707.41 ล้านบาท (เมื่อเทียบกับปี 2553 มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 8,667.45 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 22.79) มูลค่าการค้าของด่านศุลกากรจังหวัดนครพนม มีมูลค่า 5,340.79 ล้านบาท (เมื่อเทียบกับปี 2553 มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 1,017.69 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 23.54) และมูลค่าการค้าของด่านศุลกากรจังหวัดมุกดาหาร มีมูลค่า 27,592.61 ล้านบาท (เมื่อเทียบกับปี 2553 มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 5,291.64 หรือคิดเป็นร้อยละ 23.73) แสดงถึงศักยภาพการค้าชายแดนสูงขึ้นทั้ง 3 จังหวัด

1.1.2 การค้าไทย - ลาว ระหว่างจังหวัดนครพนม – แขวงคำม่วน

เดิมการขนส่งสินค้าและการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศ สปป.ลาว ระหว่างจังหวัดนครพนมกับแขวงคำม่วน มักใช้การข้ามพากของผู้โดยสารและประชาชนไทย-ลาว โดยใช้เรือโดยสารสัญชาติไทย – ลาว และการขนส่งสินค้าระหว่างไทย – ลาว ซึ่งมีปริมาณสินค้าจำนวนมาก โดยใช้รถปิคอัพ รถหกล้อ รถบรรทุกสิบล้อ รถพ่วงเทรลเลอร์ จากฝั่งไทย ขึ้นเรือแพขนานยนต์ข้ามพากที่ทำด่านเป็นหลัก โดยมีเรือแพขนานยนต์ประมาณ 10 ลำ แต่ละลำบรรทุกน้ำหนักได้ 20-30 ตัน สภาพการขนส่งค่อนข้างแออัด ทำเทียบเรือคับแคบ การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 ระหว่างจังหวัดนครพนมกับแขวงคำม่วน จึงทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมระหว่างประเทศ

สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 นี้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2551 ใช้เวลาดำเนินการ 30 เดือน และในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2554 (11/11/2011) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จพระราชดำเนินทรงไปเป็นประธานเปิดสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 (นครพนม-คำม่วน) พร้อมกับ ฯพณฯ บุญยัง วอลละจิต รองประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สำหรับสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 เป็นสะพานที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศไทย (จังหวัดนครพนม) กับประเทศลาว (แขวงคำม่วน) ซึ่งฝ่ายไทยและลาวได้มีการกำหนดจุดที่จะสร้างสะพานร่วมกัน คือ บ้านห้อม ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ห่างจากตัวเมืองจังหวัดนครพนมประมาณ 11 กิโลเมตร สำหรับฝั่งลาว ตรงกับบ้านวินใต้ เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน ห่างออกไปจากเมืองท่าแขกประมาณ 13 กิโลเมตร โดยมีการพิจารณา ณ จุดดังกล่าวเป็นจุดที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำการก่อสร้าง เนื่องจากจะมีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และมีงบประมาณที่ใช้เป็นของประเทศไทย 100 เปอร์เซ็นต์ในการก่อสร้างจำนวน 1,723 ล้านบาท ความยาว 1,423 เมตร ความกว้าง 13 เมตร ขนาด 2 ช่องจราจร เป็นส่วนหนึ่งของทางหลวงสายเอเชีย (Asian Highway) สาย AH 15 เป็นประตูสู่อินโดจีน ด้านการคมนาคมขนส่งการค้าและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงจากไทย-ลาว-เวียดนามและจีนตอนใต้ ซึ่งเชื่อมต่อโครงข่ายคมนาคมทางหลวงหมายเลข 22 ระหว่างจังหวัดอุดรธานี สกลนคร นครพนม ไปยังทางหลวงหมายเลข 12 ของ สปป.ลาว ท่าแขก – ดงเหี้ย (จังหวัดกว๋างบิงห์) ระยะทาง 310 กิโลเมตร และเส้นทางหมายเลข 8 นครพนม – ท่าแขก หลักซาว วินห์ (จังหวัดเงอาน) ระยะทาง 331 กิโลเมตร ตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี – เจ้าพระยา – แม่โขง (ACMECS) และพร้อมเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (AEC) ในปี 2558

นอกจากนี้แผนการสร้างสะพานแห่งที่ 3 นี้ ได้สอดคล้องกับโครงการความร่วมมือของกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Great Mekong Sub-Region: GMS) ซึ่งเป็นหนึ่งในความพยายามที่จะสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และพัฒนาระบบโลจิสติกส์ เพื่อให้กลุ่มประเทศสมาชิกทั้ง 6 ประเทศสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ด้วยวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของความร่วมมือ GMS ที่ต้องการให้ภูมิภาคเข้มแข็ง มีความเชื่อมโยง และมีความเป็นเอกภาพ ซึ่งความร่วมมือทางเศรษฐกิจนี้ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาในหลายๆประเทศสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องของความไม่พร้อมเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน และต้นทุนทางโลจิสติกส์ที่ยังคงสูงเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว

ดังนั้นการศึกษานี้ ให้ความสนใจในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกของไทยไปสปป.ลาว โครงสร้าง รูปแบบ และระบบการค้าชายแดนในจังหวัดนครพนม รวมถึงพฤติกรรมของผู้ประกอบการการค้าชายแดนจังหวัดนครพนม ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนทัศนคติของผู้ประกอบการและรูปแบบการพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณเขตพื้นที่การค้าชายแดน ภายหลังจากมีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 เสร็จสิ้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาปัจจัยในการดึงดูดการค้าเพื่อกำหนดปริมาณการค้าชายแดนไทย-ลาว
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ประกอบการการค้าชายแดนจังหวัดนครพนม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้นระหว่างการค้าชายแดนของจังหวัดนครพนม – แขวงคำม่วน
3. เพื่อศึกษาโครงสร้าง รูปแบบ และระบบการค้าชายแดนระหว่างจังหวัดนครพนมกับแขวงคำม่วน
4. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของผู้ประกอบการการค้าชายแดนต่อการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การขนส่งและการท่องเที่ยว หลังจากมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงปัจจัยสำคัญในการกำหนดปริมาณการค้าชายแดนไทย-ลาว
2. ทราบถึงพฤติกรรมของผู้ประกอบการการค้าชายแดนจังหวัดนครพนม ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจชายแดน นอกจากนี้ยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทย – ลาว พัฒนาเศรษฐกิจชายแดนและเศรษฐกิจท้องถิ่นของภาครัฐ
3. ทราบถึง โครงสร้าง รูปแบบ และระบบการค้าชายแดนระหว่างจังหวัดนครพนมกับแขวงคำม่วน

4. ทราบถึงระดับทัศนคติของผู้ประกอบการค้าชายแดนต่อการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การขนส่งและการท่องเที่ยว หลังจากมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3

1.4 แผนการดำเนินงาน ขอบเขต และวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้วางแนวทางการศึกษาโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ที่ได้จากการค้นคว้างานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องมาศึกษาและวิเคราะห์ดังนี้

1) ระดับมหภาค (Macro level) โดยใช้แบบจำลองแรงดึงดูด (Gravity Model) เพื่อเปรียบเทียบปริมาณการค้าที่ประมาณการได้จากแบบจำลองและการค้าจริง ด้วยแบบจำลองแรงดึงดูด (Gravity Model) ด้วยวิธีการประมาณค่าแบบ OLS (Ordinary Least Squares) โดยใช้ข้อมูลอนุกรมตัดขวาง (Panel Data) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2554 ซึ่งใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Eview7

2) ระดับจุลภาค (Micro level) โดยการออกแบบสอบถาม รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าชายแดน จังหวัดนครพนม ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อศึกษา ลักษณะของผู้ประกอบการการค้าชายแดน สินค้าที่ส่งออก สินค้าที่ซื้อขาย ฯลฯ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามคือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) นำเสนอข้อมูลลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในรูปของอัตราส่วน และร้อยละเป็นสำคัญ

การประมาณค่าสภาพการค้าชายแดนไทย – ลาว โดยมีการรวบรวมข้อมูลและสถิติทางการค้าในบริเวณเขตพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดนครพนม โดยวิธีการออกแบบสอบถามด้วยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview)

1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาจะแบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการการค้าชายแดนหรือตัวแทนทางการค้า เพื่อให้ข้อมูลเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรมีความเหมาะสมและถูกต้องในทางสถิติ โดยใช้สูตรกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ	n	คือ จำนวนสมาชิกของกลุ่มตัวอย่าง
	N	คือ จำนวนอัตรากำลังของผู้ประกอบการทั้งหมด
	e	คือ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5%

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการคำนวณจากจำนวนผู้ประกอบการในจังหวัดนครพนม ซึ่งได้ข้อมูลจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครพนม มีจำนวนทั้งหมด 46 ราย หากนำมาใช้ในสูตรกำหนดกลุ่มตัวอย่างจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{46}{46(0.05)^2} \approx 40$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่าง (n) ที่จะทำการสำรวจ คือ จำนวนผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย – ลาว ณ จังหวัดนครพนม 40 ราย

1.6 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

การนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม ใช้แบบสอบถาม และทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-ลาว จำนวน 40 ราย ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ แล้วเรียบเรียงและนำเสนอเป็นรายงานการศึกษา

วิธีการใช้แบบสอบถามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษา ซึ่งใช้การออกแบบสอบถามทั่วไป และการออกแบบสอบถามพร้อมการสัมภาษณ์สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) นอกจากนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวยังใช้การสำรวจทางกายภาพโดยวิธีการสังเกตการณ์ประกอบ

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

การเก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ รายงานจากส่วนราชการ ภาคเอกชน ข่าวสารจากสื่อมวลชนทุกสาขา รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการค้าชายแดนไทย – ลาว

1.7 นิยามศัพท์

การค้าชายแดน (Border trade) หมายถึง การค้าของจังหวัดนครพนมใน 2 กรณี คือ

1) การซื้อขายสินค้าของประชาชนบริเวณชายแดนของจังหวัดนครพนมที่มีพรมแดนติดกับแขวงคำม่วน

2) การนำสินค้าเข้าและส่งออกผ่านจุดผ่านแดนบริเวณชายแดนจังหวัดนครพนม ซึ่งมีพรมแดนติดกับแขวงคำม่วน เฉพาะในส่วนที่มีการผ่านพิธีการศุลกากรอย่างถูกต้อง ทั้งในส่วนของการค้าข้ามแดนและการค้าผ่านแดน

การค้าข้ามแดน (Cross-border trade) หมายถึง การนำสินค้าเข้าและการส่งออกระหว่างจังหวัดนครพนม-แขวงคำม่วน โดยผ่านจุดผ่านแดนบริเวณชายแดน เฉพาะในส่วนที่ผ่านพิธีการศุลกากรอย่างถูกต้อง

การค้าผ่านแดน (Transit trade) หมายถึง การค้าของจังหวัดนครพนมใน 2 กรณี คือ

1) การนำเข้าเพื่อส่งออกต่อ (Re-export) โดยจังหวัดนครพนมนำเข้าจากประเทศหนึ่งและส่งออกต่อไปยังอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งอาศัยเส้นทางขนส่งสินค้าผ่านจังหวัดนครพนม

2) การนำเข้าสินค้าจากประเทศหนึ่งผ่านแขวงคำม่วนเข้าจังหวัดนครพนม หรือการส่งออกสินค้าจากจังหวัดนครพนมไปยังประเทศอื่นๆ เช่น เวียดนาม และจีนตอนใต้

การค้าในระบบ หมายถึง การค้าที่ดำเนินการตามปกติผ่านพิธีการทางศุลกากรถูกต้องตามกฎหมาย

การค้านอกระบบ หมายถึง การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหรือกิจกรรมที่แอบแฝงปิดบังและไม่ยอมรับให้เป็นกิจกรรมของเศรษฐกิจในระบบ ทั้งๆที่กิจกรรมเหล่านั้นเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการผลิต รายได้ การจ้างงาน และใช้ทรัพยากรเช่นเดียวกับกิจกรรมเศรษฐกิจในระบบทั่วไป

จุดผ่านแดนถาวร เป็นจุดผ่านแดนที่เปิดให้ประชาชนจากทั้งสองประเทศสามารถติดต่อค้าขายและส่งผ่านสินค้าไปอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลทั้งสองฝ่ายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศ นักท่องเที่ยว และยานพาหนะ สามารถสัญจรไปมาเพื่อการค้า การท่องเที่ยว และอื่นๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลทั้งสองประเทศ

จุดผ่อนปรน เป็นจุดผ่านแดนที่เปิดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนประเทศทั้งสองที่อยู่อาศัยบริเวณชายแดนให้สามารถทำการแลกเปลี่ยน ซื้อ - ขายสินค้าจำนวนไม่มากที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีการกำหนดพื้นที่ ระยะเวลาในการซื้อ - ขาย แลกเปลี่ยนสินค้าที่แน่นอน ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยได้ให้อำนาจแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกว่าพิจารณาเปิดจุดผ่อนปรน

จุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นจุดผ่านแดนที่เปิดเมื่อมีผู้ส่งออก - นำเข้า ร้องขอ กระทรวงมหาดไทยของไทย และกระทรวงป้องกันความสงบของลาว ให้เปิดดำเนินการชั่วคราว เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง ติดต่อกัน หรือ ขนส่งสินค้า การเปิดจุดผ่านแดนประเภทนี้จะอนุญาตให้ผ่านเฉพาะผู้ที่ทำการร้องขอเท่านั้น และกำหนดระยะเวลา สถานที่ที่การเปิดดำเนินการไว้แน่นอน

ด่านพรมแดน หมายถึง ด่านหน้าที่มีเขตแดนของประเทศติดกับประเทศเพื่อนบ้าน จัดตั้งขึ้นเพื่อควบคุมสินค้าก่อนที่จะเดินทางมาที่ด่านศุลกากร ซึ่งโดยนัยของวัตถุประสงค์แล้ว ด่านพรมแดนจะอยู่ห่างจากด่านศุลกากรมาก เช่น 50-80 ตาม พ.ร.บ. ศุลกากร ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2480

ด่านศุลกากร หมายถึง ท่าหรือที่สำหรับการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งของประเทศใดๆ หรือทุกประเภททางทะเล ทางบก หรือทางอากาศ และเป็นปฏิบัติพิธีการศุลกากร ทั้งปวง ซึ่งด่านศุลกากรตั้งขึ้น โดยกฎกระทรวง โดยอาศัยอำนาจตามมาตร 4 แห่ง พ.ร.บ. ศุลกากร พ.ศ. 2469

โพลีกัน หมายถึง การประกอบกิจการเป็นตัวแทนรวบรวมเงินจากบุคคลอื่นหลายคนเพื่อนำเงินนั้นไปซื้อปัจจัยชำระเงินต่างประเทศจากธนาคารรับอนุญาตหรือตัวแทนรับอนุญาตเพื่อส่งไปเลี้ยงครอบครัวและญาติพี่น้องของบุคคลนั้นๆ ในต่างประเทศและเรียกชื่อเป็นทางการว่า “ตัวแทนซื้อเงิน”

ACMECS (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) หรือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า ไทย และเวียดนาม เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคที่จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของทั้งห้าประเทศสมาชิก เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างสมดุล

AEC (ASEAN Economic Community) หรือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้นกว่าการดำเนินงานของ อาเซียนที่ผ่านมา ซึ่งเป็นแนวคิดของผู้นำอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 8 เมื่อปี 2553 โดยมีเป้าหมายให้บรรลุผล ภายในปี 2563 (ค.ศ.2020) และต่อมาผู้นำอาเซียนได้เร่งเวลาให้เร็วขึ้นเป็นปี 2558 (ค.ศ.2015)